

**M. Antonii Marsilii Colvmnae, Bononiensis, I. C.
Archiepiscopi Salernitani, De Ecclesiasticorum Reddituum
Origine, & Iure Tractatvs**

Colonna, Marcantonio

Venetijs, 1575

Cap. XIII. Cuiusmodi beneficia sint, quæ dignitatem præbent: & an
Cardinales dicantur dignitatem obtinere, inde[que] plura de Cardinalium
origine, nomine, & titulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61495](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61495)

- tinis festorum solemnium, octauam lectionem legere solebant. † Præcensor insuper, Lector, & qui similes sunt, quos consultò omittimus, officia habere dicuntur: de illis uerò fusius Gratianus d. c. Cleros, 2 1. dis. Hi omnes, quos hæcenus recensuimus, officium, quod & communi nomine beneficium dicitur, obtinent cum administratione quidem, sine iurisdictione tamen. † In multis autem locis particularium Ecclesiarum consuetudo recepit, ut ea quæ retulimus, officia dignitates sint, ac iurisdictione habeant: quod ipsum usus efficere potest, Doct. in c. de multa de præben. & in c. cum accessissent, de constitut.

A R G V M E N T V M.

Cuiusmodi beneficia sint, quæ dignitatem præbent: & an Cardinales dicantur dignitatem: obtinere indeq; plura de Cardinalium origine, nomine, & titulis.

R E R V M S V M M A E.

- 1 Dignitatis, & personatus nomina promiscuè accipi solent.
- 2 Persona Ecclesiastica accipitur quandoque pro Rectore.
- 3 Galli Clericos, personas nuncupare solent.
- 4 Archidiaconus si quis fiat per electionem, dicitur habere dignitatem.
- 5 Archidiaconus quandoque iurisdictionem habet.
- 6 Decanus habet dignitatem.
- 7 Decani castrensium officij nomen est, & unde dictum, nu. 8.
- 9 Decuriones apud Varronem, & Vegetium pro decanis sumuntur.
- 10 Decani apud Hebræos ij erant, qui populo ius dicebant.
- 11 Decanus hodie dicitur quisque alicuius Collegij principem locum tenet.
- 12 Scholasta dignitas quæ.

Pan-

antiquitus, qui Urbis regiones curabāt, atque ulli ipsi Regionum curatores soli Urbis Præfecto subijciebantur: sic posteaquam uersa in Ecclesiasticam sæcularis potestas fuit, ac Reipub. administratio ad Ecclesiam translata, præter Romanum ipsum Pontificem, qui cùm ubique Christianorum omnium Princeps esset, tùm certè in Vrbe Præfecti instar obtinebat; Curatores quoque regionum constituti sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconiq; qui soli Pontifici Romano subiecti singulis Urbis regionibus singuli præerant, ut quæ ad religionem spectabant, ibi curarent; subiectorumq; animos instruerent, atque ad diuinum cultum excitarent: cui rei maximè conuenit, quod in Decretis Symmachi Papæ, sub annum Christi 495. obseruatur, Cardinales sese à regionibus inscribere consueuisse, ut Cyprianus Diaconus S. R. E. regionis septimæ, his subscripsi: Anastasius Diaconus Regionis primæ, subscripsi. Cùm verò hi, quos diximus, Regionum Curatores, inter cæteros, tùm Presbyteros, Diaconosq; emerent; maxima iura ratione Cardinales appellati sunt, cùm nemini incognitum sit, & in personis, & in rebus quoque omnibus ita fieri, ut quod in quoque gradu maximè emineat, excellat, ac quasi præcipuum sit, conuenienter hoc nomine nuncupetur. † Videmus non alia de causâ Præsides Asiæ, Principes Cardinales appellatos, à quibus hosce nostros coepisse primùm Cardinales appellari, author est Vuolphangus Lazius, lib. 2. Comment. Reip. Ro. cap. 2.

26 In eum sensum Canonicum † Cardinalem, & Diaconum Cardinalem Gregorius dixit lib. 1. Episto. 81. in dict. 9. & Epist. 15. & 77. & 79. quod & Volaterranus animaduertit lib. 22. Comment. Urbano. fol. 665. sic aliàs Ecclesiæ Terracinensis pastore defuncto eidem Gregorius Fundensim Pontificem præfecit, ut inibi sacerdos Cardinalis præesset, ut in eius Epistola 13. lib. 2. c. illud. 12. quæst. 1. & de

- 13 Pantenus, Origenes & Archilla, viri clarissimi scholastæ fuerunt in Alexandrina Ecclesia.
- 14 Dignitates ex usu iurisdictionem acquirunt.
- 15 Cardinalatus medium locum tenet inter dignitates, & officia.
- 16 Cardinales secundum communem sententiam, simplex officium habere dicuntur: uerius tamen est, ut dignitatem habeant, cui officium annexum sit.
- 17 Cardinales sunt Senatores Ecclesiæ.
- 18 Pars corporis ipsius summi Pontificis.
- 19 Non possunt mittere sanguinem sine Papæ licentia.
- 20 Sunt filij primi gradus.
- 21 Cardinalium originem qui explicauerint.
- 22 Cardinalium origo quæ secundum autorem.
- 23 Cardinales curatorum regionum loco suffecti.
- 24 Cardinales à regionibus sese solebant subscribere.
- 25 Cardinales à presidibus Asia, qui principes Cardinales appellabantur, nomen sumpserunt.
- 26 Canonicus Cardinalis, Diaconus Cardinalis, & Sacerdos Cardinalis, qui apud Gregorium.
- 27 Princeps Cardinalis Urbis Romæ.
- 28 Cardinales cæperunt subscribere à templis, & Martyrum memoria, a tit. & bonis legatis simul, nu. 29.
- 30 Diaconie diaconis, tituli presbyteris assignabantur: is ordo à Sixto IIII. primùm non seruatus, nu. 31.
- 32 Optionis titulorum lex, quam Cardinales seruant, unde effluxerit.
- 33 Cardinales olim dignitate Episcopis inferiores erant.
- 34 Episcopi quando primùm in Cardinales cæperunt assumi.
- 35 Cardinalatus dignitas antea, Monachis, Abbatibus, Decanis, & Prioribus conferebatur.
- 36 Cardinalatus nomen cæteris antea commune, solis Ro. Ecclesiæ presbyteris tribui cæptum est.

Cardi-

Vide infra p. 11
& folia 7a & 11a

37 Cardinalibus pileum rubrum primus concessit Innocentius
IIII.

38 Pileus apud antiquos sacerdotij symbolum.

39 Cardinalium insignia excogitavit, & auxit Clemens, V. &
Paulus II.

40 Cardinales ante Paulum II. non nisi sedendi ordine à ceteris
discernebantur.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

INTER ea beneficia, quæ administrationem
habent, iurisdictione tamen carent, dignita-
tes quoque, ac personatus (quos uocant) re-
censentur. † Hæc quidem nomina, dignitatis
scilicet, & personatus, promiscuè accipi solent, ut & per-
sonatus dignitatem, & dignitas personatum significet, ut
tradit Archid. in ca. primo, de consuet. in sexto. † & quan-
doque persona Ecclesiæ pro illius Rectore sumitur. cap.
ex literis, de iure patron. † in quem sensum Galli olim cle-
ricos personas uocabant: quo loquendi modo usus est Vr-
banus Pontifex in cap. quæsitum, prima, quæst. 3. Porro,
qui huiusmodi dignitates obtinent, ij sunt: † Archidiacono,
dum tamen per electionem assumatur, cum, ut supe-
rius dictum est, si ex collatione quis Archidiaconus fiat,
officium potius, quàm dignitatem habere censeatur. † is
quandoque iurisdictionem habet, ut de Parmensi Archi-
diacono animaduersum est. cap. legimus. 93. distin. Ioan-
And. in cap. de multa, de præben. Bernard. in cap. ex par-
te, de cler. non resid. † Habet præterea dignitatem Deca-
nus, cap. dilectis filiis, de appellat. De eiusmodi Decanis
in antiquis Canonibus nulla mentio reperitur. † Castren-
sisque potius officij uocabulum esse ex Iustiniani decre-
tis colligimus. C. de Decanis, lib. 12. † inde sumptum

E quòd

quòd, ut qui dam opinantur, ea significet, qui decem mi-
 litibus, uel, ut alij existimant, militum turmæ præsit; ij
 9 fortè. † Decuriones Varroni, & Vegetio sunt, quòd mili-
 10 tum decurias ducant. † In sacris autem literis habetur,
 eos, qui a Moyse constituti fuerant, ut populo ius dice-
 11 rent, Decanos fuisse appellatos. Exod. cap. 18. † Denique
 quisquis alicuius Collegij princeps, aut caput est, Deca-
 nus nuncupatur. Vnde & Archipresbyteri quandoque
 ea ratione Decani sunt appellati. cap. ad hac, de offi. Ar-
 chid. & Decanos Monachorum supra ex Augustino retu-
 12 limus. † Reperitur etiam dignitas Scholastæ, quæ in Ec-
 clesia Hispana potissimum uiget: eam, qui obtinet, literas
 ac liberales scientias in scholis docere ac profiteri debet,
 c. de quibusdam, 37. dist. ex decreto Eugenij III. qui sedit
 circa annum Christi 1145. Is Scholarcus quoq; nomina-
 tur, de cuius dignitate habetur in c. 3. de Magis. ubi Theo-
 logicalis illi præbenda, quæ & Magistralis dicitur, ab Inno-
 13 centio III. est tributa, cap. 4. † Eo munere in Alexandrina
 Ecclesia Pantenum, & Archillam, viros clarissimos, atq;
 & Origenem fuisse functos, Eusebius commemorat in Ec-
 clesiastica historia, lib. 6. cap. 3. & lib. 2. cap. 29. quod & de
 Didimo Alexandrino Ruffinus scribit, lib. 1. Ecclesi. hist.
 14 cap. 7. † Hæ, quas modò diximus, dignitates, & ipsæ ex usu
 iurisdictionem acquirunt, cuius rei exemplum Doctores
 afferunt in Decano Altsiodorensis Ecclesiæ, in c. dile-
 15 ctis, de appell. Quod & de officiis supra diximus. † Illud
 hoc loco prætereundum non est, Cardinalatus inter di-
 16 gnitates, & officia medium locum tenere; † quamuis. n.
 in eam sententiam crebrius itum sit, quòd Cardinales of-
 ficium simplex habere dicantur, ut tradit Bal. c. 1. de po-
 stul. præla. Fely. alios referens, in rub. de offi. deleg. Marti-
 nus Laudensis trac. de Card. par. 1. q. 19. & in 2. q. 17. Bar-
 ba. conf. 1. uol. 1. & alii per eos relati: Nihilominus Illu-
 strissi-

frissimus Card. Albanus, quē & nos sequimur, validis-
 mis rationibus eos dignitatem obtinere, cui officium an-
 nexum sit, defendit, ac comprobat in suo trac. de Card. q.
 6. Quoniam verò in Cardinalium sermonem incidimus,
 non ab re fore existimauimus, si aliqua de illis quàm bre-
 17 uissimè explicaremus. † Cardinales Senatores Ecclesiæ
 18 sunt, cap. Constantinus, uers. iuris autem. 96. distin. † &
 pars corporis ipsius summi Pontificis existimātur, cap. fa-
 19 licis, de poen. in 6. † ita ut sine eius licentia sanguinem il-
 los mittere non posse, quandoque Hosti. dixerit in Sum.
 de poeniten. & remiss. §. cui confitendum, uers. cui Cardi-
 nales, & in cap. Ecclesia uestra, il 2. de elect. & post illum
 Gomez. in procem. regul. Cancel. cap. de ordin. Protono.
 colum. 4. Ab his libera decet prodire consilia. cap. funda-
 20 menta, §. decet autem, de elect. in 6. † Eos autem summi
 Pontifices, filios primi gradus appellatu, quòd primum
 amoris gradum apud illos obtineant, cæterosq; omnes
 longè antecellant: qui & Pontificem creant, ut ab eodem
 spiritualiter deinde reereentur, conseruentur, & augean-
 tur, ut Rom. inquit confi. 498. de quorum prærogatiuis fu-
 sus Gomez. in procem. reg. Cancel. Andr. Barb. in trac. de
 præstant. Cardina. & Gigas. aliqua in tract. de pensio. q.
 21 9. nume. 8. † Originem eorum multi ita copiosè expli-
 cuerunt, ut cæteris uix aliquid addendum relinquerint.
 Ioannes Echius in suo Enchiridio, Thomas Vualdenfis
 tom. 1. lib. 2. art. 3. cap. 54. Martinus Laudensis, Andreas
 Sicul. Hieron. Manfred. Onuphrius, & post alios doctissi-
 22 mè Card. Alban. † Quapropter quæ ab ijs dicuntur con-
 sultò prætereuntes, non multa tamen hac ipsa de re bre-
 uiter perstringemus. Sunt qui Cardinalium munus, ac cõ-
 ditionem similitudine saltem aliqua à Romanorum Ma-
 gistratum ratione non inscitè duci posse existiment.
 23 † Quemadmodum enim præter Vibis Præfectum erant

- & de Squillatino Episcopo, Sacerdote Cardinali constituto, habetur apud eundem Gregorium lib. 2. Episto. 25. cap. pastoralis. 7. quæst. 1. Nomen illud quoque ijs, quandoque tributum uidetur, qui in Cathedrali Ecclesia primum locum tenent, & Canonici passim dicuntur, ut in c.
- 27 2. de offic. Archipresby. † Erat & olim vrbis Romæ Princeps Cardinalis, cuius meminit Magnus Aurelius Cassiodorus, cap. De formula principatus vrbis Romæ, lib. 7. variarum. *Cum in vrbe Roma (inquit) plurima fieri censeamus, & necesse sit ibi potestatem esse Comitialis officij, ut utilitates publicæ videantur impleri, nostro more prospeximus, ut quia Principem Cardinalem obsequijs nostris deesse non patimur, in eius locum Vicarij nomen in vrbe Romana solemniter debeas continere, quatenus & ille Primatus suis laboribus persnuatur, & tu in alterius honore possis discere, quod in tuo*
- 28 *debeas feliciter exhibere.* † Cœperunt procedente tempore Cardinales non à regionibus, quibus præerant, sed passim à templis, Martyrumq; memoria, seu tumulis, ab ædificijs denique, & patrimoniis sedi legatis, discriminis causa, nuncupari: Vnde sub Symmacho Papa, anno Christi 490. ita subscribebant, Epiphanius titulo Apostolorum, Petrus titulo Sæcti Clementis; A legatis bonis, titulo Equitij, titulo Vizantis, titulo Iulij, titulo Aemilianæ, titulo Vestinæ. Et sub Gregorio Magno sese humiles presbyteros S. Ro. Ec. † à titulo, & bonis legatis simul uocabant, ea forma: Sefenius humilis presbyter S. R. E. titulo Sæcti Laurentij, qui appellatur Lucinæ, his conditionibus à nobis propositis subscripsi. † Cardinalium olim, qui Diaconi erant, cum in presbyteros promoueri uellēt, Diaconijs relictis, quæ sine animarum cura sacræ ædes erant, titulum nanciscebantur. Nec Cardinalibus Presbyteris, nisi à Sixti IIII. temporibus sub annum Christi 1473.
- 31 Diaconia commissa fuerunt. † Is primis Presbyteris Cardinalibus

dinalibus Diaconias; Primus item Alexander VI. titulos Diaconis concessit. † Optionis verò legem, quæ hodie in usu apud illos est, Alexandri V. temporibus habuisse initium, testatur Onuphrius in Libello de Præcipuis vrbis Romæ sanctionibus Basilicis, cap. 2. & 3. Verius certè dixisset sub Martino V. ex Columnensium familia; quo tempore, cum adhuc Ecclesia perniciosissimo schismate laboraret, plures erant Cardinales obedientiæ Aui-
 nionensis, pluresq; Romanæ ad eosdem titulos adsciti. Cum verò Martinus ipse ob uitæ sanctitatem, atque in rebus agendis dexteritatem Oecumenici Concilij electione esset in Pontificem Maximum assumptus, maxima in Ecclesia Dei quiete parta, ac commoto prius schismate penitus extincto; necesse fuit, ut unus ex duobus, qui in schismate Episcopatum (exempli gratia) Tusculanum obtinuerat, & alteri dimisso, Sabinum tunc uacantem co-
 33 ptaret. † Initiò Cardinales dignitate Episcopis inferiores erant, & in Synodicis constitutionibus subsignandis, post omnes Episcopos subscribebant: cuius rei exemplum extat in Concilio, Romæ celebrato sub Gregorio Magno; ubi postquam ordine Episcopi Italiæ Synodalia decreta probauerant, post Sindorium Episcopum ex Hispania, Sedelium ex Scotorum, Sergustum ex Pictonum gentibus, Cardinales postremi subscripserunt: idq; ita obtinuerat, ut per annorum ferè ultra mille spatium nullus ex Episcopo Cardinalis creari consueuerit; eorum deinde sub Gregorio VII. atque Urbano II. autoritate summum Pontificem eligendi, ex Imperatoribus auocata,
 34 maxima esse cœpit existimatio. † Tunc primùm Episcopi in Cardinales assumi cœperunt, † cum antea usque ad
 35 Clementem III. sub annum Domini 1190. ea dignitas non nisi Monachis, Abbatibus, Decanis, aut Prioribus conferretur. Huic rei Conradus Germanus, Frederici Imperatoris

peratoris affinis initium dedit: cùm enim ex Archiepi-
 scopatu Maguntino, quem obtinebat, exactus esset eun-
 dem Episcopum Cardinalem Sabinensem creauit Ale-
 xander III. sub quo Romana Ecclesia ad maximum in
 terris fastigium euecta fuit, Friderico Aenobarbaro Im-
 peratore potentissimo, & Romanę Ecclesię infestissimo
 hoste conculcato, uicto, pacemq; ab Ecclesia petere co-
 cto. Et quamquam Conradus postmodum Maguntinam
 Ecclesiam recuperasset, retinuit tamen Sabinensem vsq;
 36 ad mortem, ut Onuphrius eodem libello refert. † Cùm ve-
 rò antea nomen hoc Cardinalis, cæteris etiam presbyte-
 ris commune esset, qui in aliqua Ecclesia præcipui erant,
 solis Romanę Ecclesię Presbyteris *κατα τὴν ἐξοχὴν* tribu-
 tum est; Illudq; ratio omnis postulare uidebatur, ut ij so-
 li Principes Cardinales dicerentur, qui uniuersalis Eccle-
 się Antistiti, ac totius Christianę Reipublicę Principi
 37 propius assisterent. † Eius ordinis uiris pileum rubrum,
 ut illorum proprium insigne esset, concessit Innocentius
 III. Ianuensis, è domo Flisca, anno Domini 1244.
 in uigilia Natalis Domini, Lugduni in Concilio XII.
 Cardinalibus, uiris excellentissimis creatis, ut authores
 sunt Guagni. lib. 7. Aemilianus li. 7. Platina in uita Inn.
 quarti. Genebrandus in Chronologia sub eodem: Vola-
 terran. lib. 22. Commenta. Urbano. fol. 665. & alij con-
 sultò omisi, præter Martinum Polonum, qui nihil de
 hoc attingisse mihi uisus est; quamuis quandoque in
 38 eius rei testimonium adducatur. † Porro pileum etiam
 apud antiquos Sacerdotij symbolum semper extitisse,
 39 Pierius in suis Hieroglyficis notat. † Reliqua uerò Car-
 dinalium insignia cæteri Pontifices excogitarunt, inter
 quos præcipuè Clemens V. memorat, ac etiam Paulus
 II. qui, ut Iacobus Cardinalis Papiensis est author, libr.
 1. Comment. eisdem Mitras sericeas ex Damasceno, ac

- 40 capita rubra, subselliaq; altiora tribuit; † cum antea à ceteris non nisi sedendi ordine dignoscerentur: quod tradit etiam Iulia. Taboetius I. C. Clarissimus in Ephemer. Histori. titu. de Varia Pontificij magistratus conditione. Et hæc hæctenus.

A R G V M E N T V M.

Varias itidem esse species beneficiorum, quæ nec iurisdictionem, nec administrationem habeant.

R E R V M S V M M A E.

- 1 Præstimoniam quæ sint.
- 2 Altaria, siue beneficia simplicia quæ.
- 3 Actio in simplum.
- 4 Interdicta simplicia, & duplicia.
- 5 Simples, & duples armature.
- 6 Simples venditiones.
- 7 Cappella sunt in duplici differentia.
- 8 Canonicatus, & Canonici unde dicti. & nu. 11.
- 9 Regula iuris, & regula Catoniana.
- 10 Regularium Canonorum nomen unde.
- 12 Canon præstationem certam annuam significat, quo sensu dicitur canon frumentarius, & largitionalis in iure.
- 13 Canonicus sine præbenda esse non potest.
- 14 Præbenda quid sit.
- 15 Præbendæ aliæ temporales, aliæ sacerdotales, quædam non sacerdotales.
- 16 Portiones beneficia sunt.
- 17 Portionarij, Mansionarij, & Afisij idem sunt. Et capitulum non constituunt. nu. 18.